

שיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א לפרשת ויקרא תשע"ד פי מכבדי אַכבֿד

הבחור היה באמת צעיר, ור' יחזקאל היה מבוגר ממנו הרבה, וגדול ממנו בחכמה וביראה הרבה, ובכל זאת הרגשתו היתה, שהוא לא מדבר עם בחור צעיר, אלא עם "צלם אלקים", והוא לא יכול לדבר עם צלם אלקים כשהוא יושב והשני עומד. הרגיש שהוא מוכרח לכבד גם בחור צעיר, היות וגם הוא "צלם אלקים".

כבוד הבריות - גם בתוך הלב

והנה, לכבד את הבריות זה לא רק במעשה, אלא גם במחשבה. ב"ספר חרדים" (לרבי אליעזר אזכרי) מובא, שאם אדם מכבד את הוריו על פי כל דקדוקי ההלכה, אבל בלבו הוא לא רוחש להם כבוד - לא קיים מצות כיבוד הורים כהלכתה, ואף נכנס מחמת זה לכלל "אָרוּר מְקַלָּה אָבִיו וְאִמּוֹ". כי כיבוד הורים שצויה עליו התורה, הוא לא רק בדברים ובמעשה, אלא גם בלב, "שידמה בלבו שהם גדולים ונכבדי ארץ, שזהו עיקר כיבודם, ומתוך כך ודאי יכבדם בדיבור ובמעשה" (ספר חרדים פ"ט אות לה - העתיק לשונו ב"חיי אדם" כלל ס"ז ס"ג). איך יתכן לחייב כל אדם לכבד את אביו ואת אמו כאילו הם "גדולים ונכבדי ארץ"? הרי רוב האבות והאמהות הם יהודים פשוטים! אמר על זה מו"ר הגר"ח שמואלביץ זצ"ל כך: לכל יהודי סגולה מיוחדת, שבה הוא עולה על כל אדם אחר, ובסגולה זו הוא גדול הדור! אמנם יהודים אחרים לא חייבים משום כך לכבדו כגדול הדור, אבל לגבי בנו יש לזה נפקא מינה הלכתית. הוא חייב לשים לב לנקודה היחודית שבה אביו ואמו הם גדולי הדור, ומכוחה - לכבד אותם כ"גדולים ונכבדי ארץ", ולא סתם כגזירת הכתוב. כיבוד אב ואם צריך אפוא להעשות בדרך כבוד. לא מתוך הרגשה שאני יותר חשוב, אבל מה אעשה והקב"ה גזר שאכבד את אבא ואמא, אלא מתוך הרגשה שאבא ואמא הם "גדולים ונכבדי ארץ", ולכן ה' צוה לכבד אותם.

דברי ה"חרדים" נאמרו אמנם בנוגע לכיבוד הורים, אך הדברים נכונים כלפי כל אדם. לכל אדם יש נקודה יחודית שבה הוא עולה על כולם, ומצד זה ראוי לכבדו. [אלא שכלפי כל אדם אין בזה חיוב גמור, ורק כלפי אב ואם נצטוונו במצות עשה מן התורה לחפש נקודה יחודית זו ולכבדם מחמתה]. חז"ל אמרו, "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, באו ששים ריבוא של מלאכי השרת, לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים, אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע" (שבת פח, א). למה

"ויקרא" באל"ף זעירא - מדוע?

אנו מתחילים השבוע לקרוא בחומש ויקרא. "ויקרא" - האל"ף זעירא. למה? - מביא בעל הטורים, שמשוּבַּע בְּעֵנָתוֹ לא רצה לכתוב בתורה "ויקרא" אל משה, אלא "ויקָר", כדרך שנאמר בבלעם (במדבר כג, ד; ושם טז), שהוא לשון מקרה¹, וכאילו לא נגלה אליו הקב"ה אלא דרך עראי ומקרה, בלא שהיה ראוי לכך מצד מדרגתו². אמר לו הקב"ה לכתוב גם האל"ף. אמר לו משה שלא יכתובה אלא קטנה, וכתבה קטנה³, כדי שעדין יהיה נראה קצת כאילו נכתב "ויקָר", ולא "ויקרא".

אך יש מי שדרש להפך, ש"ויקָר" לא בא למעט בכבודו של משה רבינו, אלא להרבות בכבודו, כי "ויקָר" הוא לשון יְקָר וכבוד, כמו שכתוב במגילה: "לַיהוּדִים הִתְהַוְּ אֹנֶה וְשִׁמְתָה וְשִׁשָּׁן וְיִקָר" (אסתר ה, טז)⁴. [ובזוהר מובא עוד, ש"ויקרא" בשינוי סדר האותיות הוא "אוקיר", כמו "אוקיר אָנוֹשׁ מִפֶּז" (ישעיה יג, ב), שהוא לשון כבוד ויקָר⁵]. אם כך, למה באמת לא נכתב "ויקָר", שהוא לשון כבוד? - אפשר לומר לפי ביאור זה, דלכך נכתב "ויקרא" באל"ף זעירא, לרמוז "דלכך זכה משה ליקר וגדולה, מחמת שהיה זעיר מאד בעיני עצמו, ולא נחשב בעיני עצמו לכולם" (מאור ושמש)⁶.

ענין זה, שה"זעיר מאד בעיני עצמו, ולא נחשב בעיני עצמו לכולם" זוכה עבור כך ליקר וגדולה, נרמז כבר בדברי המשנה באבות (אבות פ"ד מ"א). המשנה אומרת: "איזהו מכובד? - המכבד את הבריות, שנאמר: פִּי מְכַבְּדִי אַכְבֶּד וּבְצִי יִקְלָהּ (שמו"א ב, ל)". והנה, אין מי שמכבד את הבריות יותר ממשה רבינו. משה הרי רואה את עצמו פחות מכל אדם. "וְנַחֲנוּ מֶה" - הוא אומר על עצמו ועל אהרן (שמות טז, ז). כולם יותר חשובים ממנו. א"כ, הוא מכבד הבריות הכי גדול. ממילא מגיע לו הכבוד הכי גדול.

איך משה רבינו מכבד כל אחד, ולמה זה נקרא "מְכַבְּדִי"? הרי מדברים כאן על המכבד את הבריות, ולא על מי שמכבד את הקב"ה! אלא שמשוּבַּע רואה בכל אדם את ה"צלם אלקים" שבו, ומצד זה הוא מכבדו, ולכן זה "מְכַבְּדִי". כי מי שמכבד את הבריות, מי שרואה בכל בריה את הצלם אלקים, זה "מְכַבְּדִי".

שמעתי פעם את מורי ורבי הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל מדבר עם בחור צעיר, ואומר לו, שהוא לא מסוגל לדבר עם "צלם אלקים", כשהוא עצמו יושב וה"צלם אלקים" עומד, ולכן ביקש גם מהבחור לשבת.

בתורה, "וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנּוּ מְאֹד מִפְּלֵי הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה", אומר לו לכתוב "וְלֹא קָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה, אֲשֶׁר יָדְעוּ ה' פְּנִים אֶל פְּנִים" (דברים לד, י), הוא מאמין בכל מה שכתוב בתורה - שהרי אין מי שמאמין בתורה יותר ממשה רבינו - ובכל זאת הוא נשאר עָנּוּ. [אחרת, אי אפשר היה לכתוב בתורה "וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנּוּ מְאֹד מִפְּלֵי הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה"]. איך יכול משה לכתוב על עצמו שבחים כאלה, ולהשאר ענו? - התשובה היא, שמשה לא מייחס את מדרגתו ואת מעשיו הגדולים לעצמו, אלא לקב"ה. ה' רצה להוציא את ישראל ממצרים ולתת להם תורה, ואני אינני אלא השליח. אם הקב"ה היה רוצה, היה יכול לשלוח מטאטא אל פרעה, והמטאטא היה מכה את פרעה. אבל הקב"ה לא בחר בִּמְטָטָא להיות השליח, אלא בי. ואעפ"כ, לא נבחרתי בגלל איזו מעלה שהשגתי מעצמי בעבודתי, אלא הכל מתנת שמים. ממילא - אין מקום לגאווה והתנשאות, ואפשר בקלות להשאר ענו. זו הענוה האמיתית, לראות את המעלות של עצמו, ולדעת שהן לא ממנו, אלא מתנה מה'.

הכתרים שישראל זכו במתן תורה הם גם מהדבר הזה, שישראל ראו במתן תורה שה' הוא האלקים אין עוד, הבינו ש"נחננו מה", שנחנו כלום, לכן זכו לכתרים וזכו ליקר. מי שמבין שהוא כלום - זה היקר האמיתי⁹. איזה הוא מכובד, המכבד את הבריות, כי הוא לא מחשיב את עצמו. לכן, כשישראל מחשיבים במתן תורה רק את הקב"ה ואפס זולתו, "אֲתָהּ הָרִאשֹׁנָה לְדַעַת, פִּי ה' הוּא הַאֲלֹקִים אֲיִן עוֹד מִלְבָּדוֹ" (דברים ד, לה) - הם זוכים לכתרים. ברגע שטעו ועשו כאילו אפשר להשרות את השכינה על עגל - נלקחו מהם הכתרים.

ישראל מכירים בהשגחת ה' בשושן

כשישראל טענו "מודעא רבה לאורייתא" (שבת פח, א), שקבלו את התורה באונס וכפייה ולכן הם לא מחוייבים לה - היו צפויים להשמד, כי כל העולם קיים בזכות התורה. אם אינכם רוצים את התורה, אז אין קיום לעולם. ממילא המן האגגי חותם להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים. אמנם הוא עשה זאת משרירות לבבו, כי הוא שונא ישראל, אבל מהשמים הסכימו על החתימה הזאת, כמו שחז"ל מביאים (עי' רש"י שם ד, א), וכתוב גם בסליחות לתענית אסתר, ש"צור הספים לכתוב אגרת לאבד שבָּרָם", ח"ו. מפני שאם ישראל לא רוצים את התורה, אם הם אומרים "מודעא רבה לאורייתא", אז אין קיום לכלל ישראל.

מה שמרדכי ואסתר גרמו שישראל יעשו תשובה, שיקבלו את התורה ויסכימו לשוב למלכות שמים, זה ביטל את הגזירה. ראו את השגחת ה' הגדולה. פתאום התחוויר להם, שמה שאחשורוש הסתכסך עם ושתזי זה לא סתם שאיזה מלך שיכור הסתכסך עם אשתו, אלא הקב"ה הקדים רפואה למכה, ועוד לפני גזירת המן דאג כבר

צריך שני כתרים לכל אחד ואחד, ולא די בשני כתרים בלבד לכל כלל ישראל יחד? כי לכל אחד מישראל יש יחוד משלו, ולכן הוא ראוי לכתרים פרטיים משלו.

משה יודע לעמוד על יחודו וסגולתו של כל אדם מישראל

בחטא העגל פרקו מישראל את הכתרים הללו, ומשה זכה ונטל את כולם לעצמו, שנאמר "ומִשֶׁה יָקַח אֶת הָאֱהָל" (שבת שם). "אֱהָל" - מביא רש"י (בפירוש שני) - הוא מלשון הילה, כמו "בְּהֵלוּ גֵרוֹ עֲלֵי רֵאשֵׁי" (איוב כט, ג). "ומִשֶׁה יָקַח אֶת הָאֱהָל" - מקבל את ההילה של כל ישראל. אותו אור שנלקח מישראל - זכה בו משה רבינו. גם בַּפְּסוּק שְׂאוּמִרִים בַּפְּסוּקֵי דְזִמְרָה שֶׁל שֶׁבֶת, "הַשְּׂמִים מְסֻפְּרִים כְּבוֹד אֶל-... לְשִׁמְשׁ שֵׁם אֱהָל בְּהֵם" (תהלים יט, ה), מה פירוש "לְשִׁמְשׁ שֵׁם אֱהָל בְּהֵם"? - נראה שהכוונה היא, שיש לשמש הילה בשמים. היא מאירה בשמים. למה "אֱהָל" זו הילה? כי יש בלשון הקודש שורשים שמשמשים דבר והיפוכו (עי' רש"י שמות כז, ג שהביא כמה דוגמאות לזה. ועי' גם רש"י שמו"א יז, לט, ורש"י בבא מציעא לח, א ד"ה והדביש⁷). וכן כאן: בשביל מה אדם עושה אוהל? - כדי להסתיר ממנו את ההילה, להגן על עצמו מפני השמש. הרי שאוהל והילה הם מאותו שורש, והם דבר והיפוכו⁸. אם כן, "לְשִׁמְשׁ שֵׁם אֱהָל בְּהֵם", פירושו שהשמש מאירה (ועי' אב"ע על תהלים שם שהביא ביאור כזה בשם "יש אומרים"). "ומִשֶׁה יָקַח אֶת הָאֱהָל", הוא לקח את ההילה של כל השישים רבוא. מה פירוש שלקח את ההילה? - שהוא יודע את הטוב שבכל אחד מישראל. גם אם כתרים כבר אין להם, כי בחטא העגל פרקו מהם את הכתרים, הוא יודע בכל זאת להעריך כל אחד ואחד מישראל, ולעמוד על יחודו.

אחר כך, כשמששה מסתלק, הוא מבקש מה': "מִנֵּה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו" (רש"י במדבר כז, טז). מנהיג כמוני, שידע לעמוד על יחודו של כל אדם מישראל, ולפי זה לסבלו ולהנהיגו. ה' נענה לבקשה הזו, ואומר לו: "קַח לָךְ אֶת הַיּוֹשֵׁעַ בֶּן נֹון אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ (שם, יח), "כאשר שאלת, שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד" (רש"י שם). הקב"ה ממנה את היושע, כי הוא יודע להלך עם רוחו של כל אחד ואחד. זאת אומרת, שגם היושע יש לו השגה בגדלות של כל אחד ואחד מישראל. יכול לפעול עם כל אחד לפי מדרגתו.

איך הצליח משה להיות עניו?

משה רבינו "עָנּוּ מְאֹד מִפְּלֵי הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה" (במדבר יב, ג), זאת לא אומרת שהוא לא יודע את מעלתו הגדולה. כמו שהוא מכיר ביחודו וסגולתו המיוחדת של כל אחד מישראל, כך הוא מכיר גם את מעלות עצמו, מה גם שמעלותיו כתובות בתורה, ומשה בעצמו הרי כתב אותם בתורה מפי ה'. ה' אומר לו לכתוב

העולים הוא קטן מאד. בערך אלפים איש, לא יותר (עזרא ח). הרבה פחות אפילו מאלה שעלו עם זרובבל (שם ב). רוב היהודים מעדיפים להשאר בשושן הבירה ובשאר מקומות. וקשה: אם היתה התעוררות כל כך גדולה של ישראל לקבל את התורה מרצון, איך לא הולכים יהודים רבים לארץ ישראל לבנות את המקדש ולקיים את המצוות התלויות בארץ? היה צריך להיות, שכל ישראל יעלו לארץ ישראל! אינני יודע אם מותר לומר זאת, אבל כנראה שקבלת התורה מרצון שהיתה בימי מרדכי ואסתר לא היתה נחלת הכלל כולו. כנראה שלא כולם קבלו את התורה כל כך מרצון.

אם כך, מה נשתנה ממה שהיה במתן תורה? הרי גם במתן תורה היו צדיקים שקבלו את התורה ברצון. אהרן הכהן, יהושע בן נון, נחשון בן נון, עמינדב וצדיקים אחרים, ודאי קבלו את התורה מרצון כבר בסיני. אם בשתי קבלות התורה היו כאלו שקבלו ברצון וכאלה שלא קבלו ברצון, מה נשתנה בימי אחשוורוש ממה שהיה בסיני?

אולי התירוץ הוא זה: הרי הדין הוא, שדברים שבלב אינם דברים (קדושין מט, ב), אבל דברים שבלבו ובלב כל אדם הוו דברים. ממילא, במתן תורה, שכמעט כולם היו אנוסים - הטענה של "אונס" היא טענה¹⁰. יש כאן דברים שבלבו ובלב כל אדם. אבל בימי אחשוורוש, שחלק גדול מישראל קבלו את התורה מרצון, הרי גם מי שלא קיבל מרצון צריך לומר בפה שהוא אינו מקבל ברצון, שאם לא כן הרי אלו דברים שבלב, שאינם דברים; ממילא, גם לאלו שהתנגדו בזמן אחשוורוש לקבלת התורה, בטלה מעתה הטענה של "אונס". כך אולי מותר להסביר.

"לְיִהוּדִים הָיְתָה אֹרְחָה וְשִׁמְחָה וְשִׁשְׁן וְיִקְרָ", דרשו חז"ל - יקר אלו תפילין (מגילה טז, ב). למה תפילין הן יקר? כי התפילין מעידות על בחירתו של הקב"ה בישראל (עי' ברכות ו, א), ממילא הן יקר לישראל. כשאנו לובשים תפילין, אנו מעידים בזה שה' הוא מלך עלינו ואנו עבדיו. משעבדים לו את המח והלב, כמו שכתוב בשו"ע. ממילא יש בזה כבוד ה', וממילא זה יקר גם לישראל, כי התפילין מעידות על בחירתו של הקב"ה בישראל. "פִּי מְכַבְּדֵי אֶפְסָד".

יהי רצון, שכמו שבשושן "לְיִהוּדִים הָיְתָה אֹרְחָה וְשִׁמְחָה וְשִׁשְׁן וְיִקְרָ", כן תהיה לנו במהרה בימינו, אמן.

השיחה נערכה לפי הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון (אם ישנם) יש לתלות בעורך בלבד.

שתהיה מלכה מבית ישראל בארמון המלך. אחר כך הקב"ה עשה שבגתן ותרש ירצו להרעיל את אחשוורוש, הם לא הראשונים שעשו דברים כאלה ולא האחרונים, אבל הקב"ה סייע שזה יבוא כדי שמרדכי יעלה לגדולה. פתאום ישראל רואים שנדדה שנת המלך, המלך שותה כל כך הרבה יין ולא יכול לישון, מפני שהקב"ה רוצה שיקראו לפניו את ספר הזכרונות ויזכור את מעשה מרדכי ויבקש לעשות יקר וגדולה למרדכי, ובדיוק המן יבוא בבקר לומר למלך לתלות את מרדכי, והנה נופלת עליו גזירה קשה כזאת, הוא צריך להחליט מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו. הוא עוד לא מבין שזו גזירה קשה, חושב לעצמו: "לְמִי יִחְפֹּץ הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת יָקָר יוֹתֵר מִמֶּנִּי" (אסתר ו, ו), ודאי הכוונה אלי, ופתאום נופל על ראשו שהוא צריך לעשות את כל הכבוד הזה למרדכי היהודי! בדיוק הרגע הוא בא במחשבה לתלות אותו, והנה במקום זה הוא צריך לעשות לו כבוד ויקר! בחז"ל מובא, שהמן עשה נסיונות לפחות לצמצם את הכבוד שצריך לתת למרדכי, אבל זה לא הלך לו, והוא מוכרח להרכיב את מרדכי על הסוס ולקרוא לפניו "ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו". הוא לא מצליח להשתמש מזה. אחר כך אסתר מזמינה אותו למשתה, מאשימה אותו במה שמאשימה, וחרבונה סותם עליו את הגולל והוא בא אל סופו. ישראל מבינים שאין כאן מקריות, אלא הכל מתוכנן מיד ה', ולכן "הדור קבלוה בימי אחשוורוש" (שבת פח, א) "מאהבת הנס שנעשה להם" (רש"י שם). ראו שה' גואל אותם, והבינו שגם אם ה' מכר אותם לנבוכדנצר, זה לא ביטל את השיעבוד שלהם לקב"ה, כמו שהם טענו: "עבד שמכרו רבו, ואשה שגרשה בעלה, כלום יש לזה על זה כלום"? (סנה' קה, א) "ומאחר שמכרנו הקב"ה לנבוכדנצר, וגרשנו מעליו, יש לו עלינו כלום"? (רש"י שם) אמר הקב"ה לנביא: אמנם ישראל מכורים לנבוכדנצר, אבל נבוכדנצר הרי הוא עבדי (ירמיהו מג, י), וכל מה שקנה עבד קנה רבו, ואם כן לא יצאתם מהשגחתי. אתם תלויים בי (סנה' שם). בעקבות נס פורים ישראל מכירים בכל זה, ומגיעים לקבל את התורה מחדש מרצון, בלי לטעון "מודעא רבה לאורייתא".

"הדור קבלוה בימי אחשוורוש" - אבל לא

כולם!

והנה, למרות שאחרי נס פורים ישראל חזרו וקבלו את התורה מרצון, אינני בטוח שכולם קבלו את התורה כל כך מרצון. הראיה, שכעבור עשר שנים (בערך), עזרא הסופר מקבל רשות מארתחשסתא מלך פרס לעלות לארץ ישראל, הוא מקבץ אנשים לעלות עמו, ובכל זאת - מספר

1. ד"ו יקר" הוא משורש קר"ה שאין בו אל"ף, ולא משורש קר"א שיש בו אל"ף.

2. לכאורה צ"ע בזה. הרי רש"י מכאר (בריש פרשתנו), שרק לנביאי אומות העולם נגלה הקב"ה בלשון עראי וטומאה. וא"כ,

לכאורה, גם מצד מידת הענוה, די היה למשה להשוות עצמו למדרגת נביאי ישראל, ולא למדרגת נביאי אומות העולם, שהרי משה היה מישראל, ולא מאומות העולם. ונהחילוק בין מדרגת משה למדרגת שאר נביאי ישראל הוא, ש"כל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה, ומשה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה" (יבמות מט, ב). וא"כ די היה למשה להשוות עצמו למדרגה זו, כאילו הוא מתנבא באספקלריא שאינה מאירה, ולא למדרגת נביאי אומות העולם, שהקב"ה נגלה אליהם בלשון עראי וטומאה].

ונראה לכאור, שמשא לא נתכוין שיהיה מוכן מלשון "ויקרא", שהקב"ה מתגלה אליו במדרגת עראי וטומאה כמו לנביאי אומות העולם. אלא הכונה היא, דהיות והיה ידוע לכל ישראל שנבואת משה היא במדרגה גבוהה יותר משאר הנביאים, שהוא מקבל נבואה באספקלריא המאירה, רצה משה שייסברו העולם, שאמנם מצד ה"חפצא" של הנבואה - מעלת נבואתו גבוהה יותר מנבואת שאר הנביאים, אך מ"מ מצד ה"גברא" - הוא לא עולה על שאר נביאי ישראל, אלא נמצא באותה מדרגה כמותם, וא"כ הנבואה המיוחדת שהוא מקבל אינה מותאמת למדרגתו, ומצד זה יש כאן בחינה של "ויקרא" כמו אצל נביאי אומות העולם, שגם הם כשהם מקבלים נבואה, אין זה מצד שהם ראויים לכך, אלא הוא בדרך מקרה, שנותנים להם נבואה בלי שהם ראויים לכך מצד מדרגתם. וכך רצה משה רבינו שיפיק עליו בתורה, שהוא מקבל את נבואתו בבחינת "ויקרא", והיינו שהנבואה המיוחדת שהוא מקבל היא למעלה ממדרגתו האישית. אך לא שהוא במדרגת נביאי עכו"ם, אלא במדרגת נביאי ישראל.

3. יש שנקטו, שמשא על דעת עצמו עשה כן (כן משמע בקונטרס עטרות אד"ר להגאון האדר"ת זצ"ל - נדפס עם פירוש בעל הטורים עה"ת בהוצאת פלדהיים). והנה, הגם שב"פתחי תשובה" (יו"ד סי' רע"ד סק"ז) הביא מספר "בני יונה" (על הלכ' ס"ת) דאיותיות גדולות וקטנות שבתורה אינו אלא למצוה, והשינוי בהן אינו פוסל ומסתמא ה"ה להפך, שאם עשה מאות רגילה אות קטנה או גדולה ג"כ אינו פוסל, מ"מ קשה לומר שמשא שינה וכתב האל"ף קטנה על דעת עצמו. ואכן בפירושו הרא"ש לתורה כתב: "מפני מה האל"ף קטנה - מתוך ענותו של משה, שהיה מקטין עצמו... אמר לפניו: בבקשה ממך שתעשה דבר שיכירו וידעו הדורות שקשה עלי הקריאה הזאת. אמר לו: אעשה אל"ף קטנה, שיהקטנה עצמך". משמע שה' אמר למשה לכתוב האל"ף קטנה. ומסתמא זו גם כוונת בעל הטורים. וכן בשו"ת רע"א (מה"ק או"ח סי' ע"ה ד"ה ולזה גם) כתב: "מצינו בויקרא דהא' זעירא, שכתב הבעל הטורים שמשא רבינו ברוב ענותותו לא רצה לכתוב אלא ויקר, ואמר לו הקב"ה לכתוב בא' זעירא". הרי שהבין ככוונת בעל הטורים, שהקב"ה אמר למשה לכתוב הא' קטנה, ולא שמשא עשה כן מדעת עצמו.

4. כן כתב ה"לקט יושר", תלמידו של בעל "תרומת הדשן", וז"ל: "ויקרא אל משה, תימה למה האל"ף קטנה? וי"ל ויקרא באל"ף קטנה הוא לשון ענוה, ולא רצה לכתוב משה ויקרא באל"ף גדולה... דבר אחר, כמו שאמרו הקדמונים, לכך כתב ויקר, שהוא לשון גדולה, כמו שכתוב במגילה שמחה ויקר. (כמו) [דכיון] שצוה לו תורת כהנים, היה מצטער משה על שלא היה כהן, כמו שפירש"י שמשא רבינו ע"ה היה ראוי להיות כהן [ע"י רש"י שמות ד, יד]. אמר לו הקב"ה: אתה תהיה כהן למעלה בבית המקדש, ונעשה לך קר. ואז היה קר דעתו של מרע"ה" (לקט יושר ח"א עמ' 155 - דרש לפורים). [וע"ש עוד שני ביאורים למה האל"ף היא קטנה: א') רמז לקריאת זכור, ב') רמז לקריאת המגילה. וע"ש שביאר איך כל זה נרמז באל"ף הקטנה ד"ויקרא"].

5. אך במקום אחר בזוהר נדרש "ויקרא" באופן שיש בו כדי למעט מן הכבוד: "ויקרא אל משה - הכא אל"ף זעירא. אמאי? - בגין דהאי קריאה לא הוה בשלימו. מאי טעמא? - דהא לא הוה אלא במשכנא ובארעא אחרא, בגין דשלימו לא אשתכח אלא בארעא קדישא" (זוהר ח"א רלט, א).

6. וע"י עוד ברבינו בחיי שבאר ענין האל"ף זעירא ע"פ הסוד. ובפשטות כוונתו לומר, שהאל"ף זעירא באה כאן במקום שם ה', וכאילו נאמר "ויקרא ה' אל משה" וכו'. והטעם שהיא זעירא - ע"ש ע"פ סוד.

7. וכן כתב הרמב"ן (ויקרא כ, יז). וגם האב"ע שכתב, "כי לא יתכן בכל לשון שיהיה פירוש מלה אחת דבר והפכו" (אב"ע שמות יד, כ), זהו דוקא כשהשורש מופיע באותו בנין. אבל בבנינים שונים - יתכן ששורש אחד ישמש לדבר והפכו, כמבואר בדבריו במקומות אחרים.

8. וכן מצינו במקרא: "הָן עַד יָרַח וְלֹא יָאָה יֵל, וְכֹכְבִים לֹא יָפּוּ בְעֵינֵינוּ" (איוב כה, ה). ופירש רש"י: "וְלֹא יָאָה יֵל - כמו לא יָהֵלוּ אוֹרָם (ישעיה יג, י), ואל"ף זו באה כמו וְלֹאֲדִיב אֶת נַפְשִׁי (שמואל א ב), אל"ף יתירה. לשון אחר, לֹא יָאָה יֵל - לא יהיה לו צל. כשאינו מאיר, אין לו צל. והראשון נראה, ושניהם שמעתי". הרי שפירש בפירושו ראשון ד"יָאָה יֵל" הוא לשון הילה ואור, ובפירושו שני פירש שהוא לשון אוהל, שמסתיר את ההילה והאור ועושה צל.

9. "זכאה איהו מאן דאזער גרמיה בהאי עלמא, כמה איהו רב ועלאה בההוא עלמא! והכי פתח רב מתיבתא: מאן דאיהו זעיר - איהו רב, ומאן דאיהו רב - איהו זעיר" (זוהר ח"א קסח, א).

10. ובכל זאת, מצד האמת, אין בטענה זו ממש. הרי הקב"ה הוא מלך העולם, ואם מלך העולם החליט לתת לנו תורה, הרי שהתורה מחייבת אותנו בין אם נרצה ובין אם לא נרצה. [וכבר רמז לזה הרמב"ן (שבת פח, א), שהקשה: "אם קודם אחשורוש לא היו מצוים, למה נענשו? ואם נאמר מפני שעברו על גזרת מלכם - א"כ בטלה מודעה זו"]. אלא שהקב"ה ברחמיו מתייחס לענין, כאילו יש כאן טענת פטור מחמת אונס.